

Boekbesprekingen

Algemene economie

Managing Values and Beliefs in Organisations

Tom McEwan, *Managing Values and Beliefs in Organisations*
Harlow, Pearson Education, 2001, xviii + 390 blz. – Prijs: 38,99 GBP
ISBN 0-273-64340-1

Sociale verantwoordelijkheid, ondernemingsethiek en corporate governance hebben alle drie de rol van de onderneming in de samenleving als thema, en moeten dan maar eens samen behandeld en geïntegreerd worden. Dat zegt en doet Tom McEwan, een filosoof met een MBA en een managementdoctoraat, die werkzaam was in de diepvriesindustrie voordat hij overstapte naar de academische wereld. Zijn boek is bedoeld voor iedereen die het onderwerp belangrijk vindt of moet vinden, en is opgevat als studieboek met vragen, casestudies, opgaven, samenvattingen en een docent-handleiding (die ik niet gezien heb). Voorkennis is niet vereist.

Na twintig bladzijden lijkt de klus geklaard: sociale verantwoordelijkheid, ondernemingsethiek en corporate governance zijn besproken en geïntegreerd. Dan begint blijkbaar het 'echte' werk, waarbij de auteur zijn oorspronkelijke liefde (of tenminste zijn oorspronkelijke opleiding) zeker niet verdringt: redeneren, moreel redeneren en ethiek voor beginners, toegepast op onderne-

mingen (met een voor de oudere Belgen niet onbekende Herald of Free Enterprise (what's in a name) case, naast drie Britse treinrampen; de meeste cases zijn trouwens Brits), waarden, religies en ideologieën (met een korte en bijna karikaturale analyse van wat boeddhisme, christendom, hindoeïsme, islam en de joodse religie over het zakenleven te vertellen hebben), heiligt het doel de middelen? (met 16 theorieën in vogelvlucht), individuele moraliteit, onethisch gedrag in organisaties, computers en ethiek, sociale relaties, gelijke kansen (met een stukje over ongewenste intimiteiten dat hier volgens mij niet echt thuishoort, maar ook iets over leeftijdsdiscriminatie, 'ageism' gedoopt), marketing, milieu, mondialisering en de Derde Wereld, ethisch investeren (met voornamelijk aandacht voor dierenrechten). De auteur besluit met twee meer algemene hoofdstukken: organisatiecultuur, sociale ondernemingsprestaties, en de rol van management in dit alles.

Het boek is interessant, al was het maar omdat het onderwerp belangrijk en interessant is, maar ook redelijk saai, omdat de auteur zich veelvuldig laat verleiden tot het in prozavorm omzetten van lijstjes en (VK-, VS- en een beetje EU-) wetgeving. Maar het zijn wel nuttige lijstjes.

Marc Jegers

The Law and Economics of Marriage and Divorce

Antony W. Dnes en Robert Rowthorn, eds.,
The Law and Economics of Marriage and Divorce.

Cambridge, Cambridge University Press, 2002,
ix + 232 blz. – Prijs: 15,95 GBP (paperback)
ISBN 0-521-00632-5

Als centraal thema voor deze reader kozen de samenstellers voor een evaluatie van de wetgeving over huwelijk en echtscheiding. Het merendeel van de bijdragen behandelt de wetgeving van de Verenigde Staten, met sporadische verwijzingen naar Groot-Brittannië. Enkel het laatste artikel heeft het expliciet over andere Europese landen. Zelfs binnen de Verenigde Staten blijkt de variëteit aan rechtsregels echter voldoende groot voor een vergelijkend onderzoek.

Dit onderzoek is grotendeels een theoretische oefening. Een schare van juristen en economen gebruiken het raamwerk van contracttheorie en 'rational choice' voor theoretische beschouwingen over de gevolgen van echtscheidingsregimes voor de aantrekkelijkheid van het huwelijk of alternatieve samenlevingsvormen. Formele (wiskundige) analyse komt daarbij helemaal niet te pas. Wellicht hebben de samenstellers hiermee geoordeeld hun multidisciplinair doelpubliek een dienst te bewijzen, maar het leidt in de eerste hoofdstukken tot soms onzorgvuldige redeneringen, die vooral lijken te steunen op persoonlijke indrukken en overtuigingen. Het toppunt daarvan is het zesde hoofdstuk, een lofdicht op 'convenant marriage law', een nieuwsoortige huwelijksvorm waarbij toekomstige echtgenoten

zich verbinden tot strengere afspraken inzake conflictbemiddeling en echtscheiding dan bij een standaard-huwelijk. Op zich is het best mogelijk dat deze huwelijksvorm tegemoetkomt aan een reële nood, maar als economisch en sociologisch geschoolde lezer verwacht je daarbij empirisch gefundeerde argumenten en niet artikelen lang beschouwingen à la "marriage is a sacred institution" (blz. 105).

De tweede helft van het boek is afzonderlijker van toon en vertoont bovendien meer samenhang. Auteurs verwijzen hier naar elkaars artikelen en vatten de bestaande literatuur mooi samen of verwerken nieuw empirisch materiaal. Zo introduceert Robert Rowthorn het concept 'signalling' in verband met het huwelijk en trekt daaruit beleidconclusies voor het homohuwelijk en de gelijkshakeling van gehuwd en ongehuwd samenwonen. Steven Nock en Margaret Brinig onderzoeken dan weer het verband tussen de verdeling van huishoudelijk werk en de kans op een echtscheiding. Zij besluiten bijvoorbeeld dat niet zozeer de taakverdeling als wel de tevredenheid van de partners erover een belangrijke invloed uitoefent op de echtscheidingskans.

Al bij al lijkt dit boek me vooral een gemiste kans. De samenstellers beperken zich tot een eigen bijdrage en een inleiding. Een slothoofdstuk zou de samenhang van het werk aanzienlijk hebben verbeterd en had wellicht geleid tot een andere structuur voor het boek. Misschien waren enkele hoofdstukken dan gesneuveld of kregen ze een predikaat als cursorisch essay, naast de niet-technische overzichtsartikelen die de lezer inleiden in een interessant we-

tenschapsdomein: de evaluatie van (huwelijks)wetgeving aan de hand van een economisch referentiekader.

Joris Ghysels

Taxation in a Global Economy

Andreas Haufler, *Taxation in a Global Economy*
Cambridge, Cambridge University Press,
2001, xii + 340 blz. – Prijs: 45 GBP
ISBN 0-521-78276-7

In *Taxation in a Global Economy* brengt Andreas Haufler een synthese van recente thema's binnen internationaal belastingrecht en belastingconcurrentie. Het uitgangspunt is de stijgende internationale mobiliteit van kapitaal, ondernemingen en consumenten, die ongunstige gevolgen heeft voor het belastingbeleid van nationale overheden. Heel wat landen trachten deze impact te neutraliseren door hun belastingstelsel te hervormen. De vraag naar de meest geschikte stelsels voor internationale belastingen staat bijgevolg centraal. De belangrijkste bijdrage van dit boek is dat enkele in de literatuur apart behandelde onderwerpen, met name de internationale belastingen met betrekking tot enerzijds goederen en anderzijds productiefactoren, geïntegreerd worden. Het niveau van het boek is gevorderd, in de zin dat de auteur niet stilstaat bij de basisprincipes van het internationaal belastingrecht, maar veeleer de toon aanneemt van een hoogstaand tijdschriftartikel. Bovendien haalt de auteur aan dat verschillende hoofdstukken tot stand kwamen als een gemeenschappelijke onderzoeksinspanning, waarbij enkele grote na-

men uit het internationaal belastingrecht niet ontbreken. Haufler's eigen onderzoek is analytisch georiënteerd, waardoor het boek meteen een uitgesproken theoretisch en micro-economisch karakter krijgt. Toch slaagt de auteur erin een divers lezerspubliek te blijven boeien. Hierbij speelt de structuur van het boek een belangrijke rol. Er zijn vier delen. Deel 1 start met een overzicht van de huidige beleidsproblemen en documenteert algemene ontwikkelingen in internationale belastingen. De situatie in de Europese Unie wordt prominent besproken, maar ook relevante voorbeelden uit andere delen van de wereld komen aan bod. Daarop volgt een inleiding tot de literatuur rond belastingconcurrentie. Deel 2 behandelt internationale belastingstelsels voor productiefactoren – vooral voor kapitaal – terwijl in deel 3 de internationale belasting van goederen besproken wordt. In deel 4 brengt Haufler de belastinginstrumenten met betrekking tot factoren en goederen samen om zo hun interactie te kunnen analyseren.

De hoofdstukken in de delen 2, 3 en 4 zijn parallel opgebouwd. Haufler wekt de interesse van de lezer steeds weer op door zijn analyses te plaatsen binnen de recente ontwikkelingen en de literatuur. De analyses zelf bevatten telkens een positieve en een normatieve component. Via de modellen tracht Haufler eerst een verklaring te geven voor opvallende empirische observaties, bijvoorbeeld in deel 2 voor de lage belastingvoeten op kapitaal in kleine landen, of voor de evolutie naar de 'tax-rate-cut-cum-base-broadening'-structuur van de hervorming van de inkomensbelasting. Het pleit voor de

wetenschappelijke waarde van het boek dat de resultaten steeds kritisch worden besproken en aan de literatuur getoetst. Vervolgens bespreekt de auteur enkele belangrijke beleidsthema's en gaat hij over tot normatieve uitspraken, zoals over de oplegging van internationale belastingen op interestinkomsten of over de belasting van de winsten die worden gemaakt door multinationale ondernemingen. Het is jammer dat Hauflers beleidsaanbevelingen niet altijd even sterk lijken voort te bouwen op zijn modellen, maar veeleer op algemene trends en empirische waarnemingen. De geïntegreerde aanpak in dit boek heeft het grote voordeel dat een aantal tegenstrijdige resultaten uit de literatuur gerelativeerd kunnen worden: Haufler toont in zijn analyses aan op basis van welke verschillende onderzoeksassumpties de tegenstellingen tot stand komen. Een nadeel van de analytische behandeling van de besproken thema's is dat de modellen wiskundig complex worden, terwijl ze de onderzoeker niet in staat stelt om de volledige empirische complexiteit te vatten. Haufler blijft echter bescheiden en benadrukt regelmatig dat hij niet alles kan 'verklaren', maar enkel 'indicaties kan geven' van hoe bepaalde belastingaspecten met elkaar interageren. Dankzij de duidelijke structuur en de voortdurende verwijzingen naar actuele beleidsvraagstukken is het boek volgens mij niet enkel interessant voor economische wetenschappers, maar ook voor professionele specialisten in internationaal belastingrecht.

Martine Cools

Firms, Governments and Economic Change

Tony Fu-Lai Yu, *Firms, Governments and Economic Change: An Entrepreneurial Perspective*
Cheltenham, VK/Northampton, VS, Edward Elgar, 2001, ix + 174 blz.
ISBN 1-84064-365-X

De heer Yu, werkzaam in Australië, neemt zich voor de onderneming, de overheid, en de institutionele en economische ontwikkeling te analyseren vanuit een ondernemersstandpunt, in de subjectivistische traditie van de Oostenrijkse School (voornamelijk Kirzner), met bijzondere aandacht voor Chinese familieondernemingen in Hongkong, Taiwan en buiten China (beschreven als zeer flexibel en kostenbewust) en 'entrepreneurial' Aziatische staten (getypeerd als 'latecomer economies'). De belangrijkste eigenschap van een Kirzneriaanse ondernemer (duidelijk een kleinkind van de Penrosiaanse ondernemer, geconcipieerd met een beetje hulp van o.m. Alchian, Demsetz en Williamson) is haar/zijn alertheid, die buitengewone en gewone ontdekkingen mogelijk maakt. Dat maakt deze ondernemer tot studieobject van de 'cognitieve economie', die, althans zoals de auteur het ons voorstelt, het simplistische broertje van de cognitieve psychologie lijkt. Men hoeft geen fan van het Oostenrijkse gedachtegoed te zijn om vast te stellen dat Yu een helder en overzichtelijk boek geschreven heeft, gebaseerd op een uitgebreide lectuur van de relevante literatuur, die bijna een eeuw omvat. Volgens mij is het jammer dat empirische verificatie

buiten beschouwing blijft, maar dat ligt misschien meer aan het abstractieniveau van de gepresenteerde theorie (zonder dat er van wiskundige machinerie sprake is) dan aan de auteur.

Marc Jegers

Monetary Policy in the Euro Area

Otmar Issing, Vitor Gaspar, Ignazio Angeloni en Oreste Tristani, *Monetary Policy in the Euro Area: Strategy and Decision Making at the European Central Bank*
Cambridge, Cambridge University Press, 2001, x + 199 blz., Prijs: 15,95 GBP (pbk)
ISBN 0-521-78888-9

Dit boek van de hand van een team van de Europese Centrale Bank (ECB) brengt een 'insider'-kijk op de monetaire beleidsstrategie, de institutionele kenmerken en de operationele aspecten van de ECB. Het aantrekkelijke aan dit boek is dat zowel de theorie van de monetaire politiek als meer concrete elementen van de monetaire beleidsvoering in de eurozone uitgebreid aan bod komen. Het boek bestaat uit een tiental hoofdstukken. In de eerste twee hoofdstukken wordt ingegaan op de bekende vraag wat de monetaire politiek kan en niet kan. Niettegenstaande het vele recente onderzoek bestaat er immers nog altijd onzekerheid over de transmissiekanalen en de effecten van de monetaire politiek op korte termijn, dit in tegenstelling met de resultaten op lange termijn, met name de relatie tussen geldhoeveelheid en prijzen. Gegeven de onzekere uitkomst van het monetaire beleid, kan de strategie

van een centrale bank niet anders dan complex zijn. Belangrijk in deze context is dan ook de wijze waarop de gevolgde strategie zal worden aangekondigd. Geloofwaardigheid, transparantie en 'commitment' zijn hierbij cruciale factoren, wil men de verwachtingen van de markspelers beïnvloeden. Hoofdstuk drie brengt om te beginnen een cijfermatig overzicht van het belang van de eurozone in vergelijking met de Verenigde Staten en Japan, en gaat vervolgens in op een tweetal nieuwe statistische reeksen die voor het Europese monetaire beleid vitaal zijn: het geharmoniseerde indexcijfer van de consumptieprijzen en de nieuwe monetaire aggregaten. Er wordt bovendien (summier) ingegaan op het probleem van het mechanisme van de monetaire transmissie. Prijsstabiliteit is de finale doelstelling van het Europese monetaire beleid. Dit is het thema van het vierde hoofdstuk. Cruciaal hierbij is allereerst de gekwantificeerde definitie van prijsstabiliteit, waarbij de vraag kan worden gesteld of een bepaald cijfer vooropgesteld moet worden (maximum 2% stijging op jaarbasis van het geharmoniseerde indexcijfer van de consumptieprijzen), dan wel een vork waarbinnen de prijsstijging zich dient te situeren. Bijkomend probleem is de tijdschikking die geldt voor het realiseren van prijsstabiliteit. Exogene schokken kunnen immers tot gevolg hebben dat gedurende een bepaalde periode de doelstelling van prijsstabiliteit tijdelijk niet kan worden gehaald. Gegeven de belangrijke rol die in het Europese monetaire beleid aan de geldhoeveelheid wordt toegekend, hoeft het niet te verwonderen dat de

auteurs er in hoofdstuk vijf uitgebreid op ingaan. De economische theorie, de empirische evidentie en de ervaring van centrale banken wijzen op de rol van de geldhoeveelheid voor het beheersen van de inflatie. Naast de theoretische beschouwingen over de relatie tussen geldhoeveelheid en inflatie, gaan de auteurs ook in op een aantal technische aspecten, zoals het meest geschikte monetaire aggregaat dat als referentiewaarde moet worden gebruikt en de geldvraagmodellen voor het eurogebied. Naast de informatie over de evolutie van het in aanmerking genomen monetaire aggregaat, dient een centrale bank met een aantal andere indicatoren rekening te houden. Dit is het onderwerp van het zesde hoofdstuk. Er wordt aandacht besteed aan een viertal groepen indicatoren: 'gap measures' (outputkloof, bezettingsgraad van het productieapparaat, ...), kostenontwikkeling (lonen, gemiddelde arbeidskosten, ...), internationale prijzen en wisselkoersen, en, ten slotte, de prijzen van financiële activa, andere dan de wisselkoersen (de yield curve, ...). Hoofdstuk zeven brengt een synthese van de strategie van de ECB. Interessant hierbij is dat gewezen wordt op de specifieke moeilijkheden om deze strategie tot uitvoering te brengen binnen het eurogebied. Centrale banken opereren sowieso in een complexe en onzekere wereld, maar in vergelijking met de situatie waarmee andere centrale banken geconfronteerd worden, dient de ECB het hoofd te bieden aan een aantal extra uitdagingen: discontinuïteit van de statistische informatie, de noodzaak om geloofwaardigheid te verwerven enz. Afsluitend wordt in dit hoofdstuk ook kort stilgestaan bij de kritiek die de ECB sinds haar prille bestaan al moest incasseren.

De uitvoering van een strategie inzake monetair beleid vergt een operationeel kader. De beschrijving van dit kader, met name de instrumenten, procedures en praktijken, vormt het onderwerp van hoofdstuk acht. Gelet op het feit dat verantwoording, transparantie en onafhankelijkheid van centrale banken belangrijke discussiethema's geworden zijn, ligt het voor de hand dat de auteurs daar in hoofdstuk negen afzonderlijk op ingaan, te meer daar nogal wat kritiek werd geuit met betrekking tot het gebrek aan transparantie van het besluitvormingsproces van de ECB.

Hoofdstuk tien sluit het boek af met een gedetailleerde beschrijving van de praktische toepassing van de ECB-strategie tijdens het eerste jaar van de EMU (1999). Het is ongetwijfeld jammer dat geen recentere informatie in het boek opgenomen is. Dit hoofdstuk heeft wel historische waarde, want het illustreert de soepele overgang van een systeem waarbij de nationale centrale banken volledig verantwoordelijk waren voor hun monetair beleid naar een gemeenschappelijk Europees monetair beleid.

Als bijlage worden een aantal perscommuniqués van de ECB opgenomen. Deze bijlage moet wellicht gezien worden als een antwoord op de vaak geformuleerde kritiek dat de ECB gebrekkig communiceert. Het boek is voorzien van een indrukwekkende lijst bibliografische referenties en van een zaken- en personenregister.

Edward Deweirdt

Monetary Regimes of the Twentieth Century

Andrew Britton, *Monetary Regimes of the Twentieth Century (The National Institute of Economic and Social Research Economic and Social Studies, XLII)*
Cambridge, Cambridge University Press, 2001, xii + 244 blz. – Prijs: 45 GBP (hbk)
ISBN 0-521-80169-9

In dit boek beschrijft Andrew Britton acht periodes – monetaire regimes – die de twintigste eeuw hebben gekenmerkt, met name de goudstandaard, de Eerste Wereldoorlog, de jaren dertig, de Tweede Wereldoorlog, de gouden jaren vijftig – zestig, de crisisperiode tot 1980, het neoliberalisme van de jaren tachtig, en de recente jaren negentig. Aan elk van deze periodes wordt een hoofdstuk gewijd, waarin wordt beschreven hoe de economie zich heeft ontwikkeld, en hoe het economische en monetaire beleid de wereld hebben beïnvloed. Verschillende macro-economische denkrichtingen (en telkens de belangrijkste monetaireconomische bijdragen tot de vakliteratuur) worden beschreven in hun historische context. Het boek komt tot de niet onlogische conclusie dat het economisch denken zeer sterk gebonden is aan ruimte en tijd. Lessen van het neoklassieke denken aan het begin van de twintigste eeuw blijken niet langer werkzaam in de jaren vijftig, net zoals het interventionisme tijdens de jaren tachtig wordt verdrongen door aanbodeconomie en liberalisering. Het boek biedt een interessant overzicht van de economische geschiedenis en de belangrijkste (monetaire) gebeurtenissen van de 20ste eeuw. Het richt zich in de eerste plaats tot

een (semi-academisch) publiek en situeert de huidige economische problemen in een historisch en mondiaal kader. De grote verdienste van dit werk ligt in de duidelijkheid en eenvoud van de uiteenzetting en de consistente en goed gedocumenteerde opbouw.

Nico Valckx

A Biographical Dictionary of Dissenting Economists

Philip Arestis en Malcolm Sawyer, eds., *A Biographical Dictionary of Dissenting Economists. Second Edition*
Cheltenham, UK/Northampton, VS, Edward Elgar, 2000, xiv + 722 blz. – Prijs: 150 GBP
ISBN 1-85898-560-9

Afwijkende meningen, indien niet te dwaas, hebben altijd op mijn sympathie kunnen rekenen, en de mensen die ze formuleren (meestal) ook. In dit werk worden er zo honderd van de soort 'econoom' door middel van (auto)biografische schetsen voorgesteld, met minder aandacht voor 'leven' maar wel veel voor 'werken'. 'Afwijking' is hier wel ruim gedefinieerd: alles wat niet neoklassiek is, zoals institutionalisten, post-keynesianen (waaronder Keynes zelf), Kaleckianen, marxisten, neomarxisten, Sraffianen, radicale politieke economen, en wat dies meer zij. Zelfs een Nobelprijswinnaar (Sen) wordt opgenomen. De samenstellers geven toe dat ze op het vlak van nationaliteit niet echt afwijkend zijn, en dus (te) veel Britten (en economen uit de vroegere Britse kolonies) en Amerikanen opvoeren, aangevuld met een meerderheid van anderen die in de Verenig-

de Staten of het Verenigd Koninkrijk terechtkwamen, op wat Zuid-Amerikanen en Japanners na. Eén Belg op de lijst (Ernest Mandel), en iets meer vrouwen (Victoria Chick, Rosa Luxemburg, Joan Robinson en Maria da Conceição Tavares). Over zo'n lijst kan uiteraard oeverloos gediscussieerd worden, te meer daar hij tot stand kwam na een vrij informele bevraging van vrienden en kennissen, maar dat zal ik hier niet doen. Ik zal evenmin de opgenomen economen bespreken, maar er is duidelijk voor elk wat wils. Behalve uiteraard voor verstokte neoklassiekers.

Marc Jegers

Nonlinear statistical modeling

Cheng Hsiao, Kimio Morimune en James L. Powell, eds., *Nonlinear statistical modeling: Proceedings of the Thirteenth International Symposium in Economic Theory and Econometrics: Essays in Honor of Takeshi Amemiya (International Symposia in Economic Theory and Econometrics)* Cambridge, Cambridge University Press, 2000, xviii + 452 blz. - Prijs: 55 GBP (hardcover) ISBN 0-521-66246-X

Het boek is een bundeling van 16 bijdragen, waarin diverse econometrische problemen worden behandeld, met als rode draad het gebruik van niet-lineaire modellen. De bijdragen, die zonder uitzondering van zeer hoog technisch niveau zijn, zullen ongetwijfeld erg nuttig zijn voor (ervaren) econometristen.

Heckman en Vytlačil leggen in het eerste hoofdstuk een verband tussen modellen met latente variabelen en

de literatuur over het meten van behandelingseffecten. De auteurs tonen aan dat de parameter 'marginale-behandelingseffect' ('Marginal Treatment Effect', MTE), in een context van latente variabelen, kan worden gebruikt om andere behandelingseffecten (zoals het gemiddelde-behandelingseffect, ATE) te meten. Ze definiëren een niet-parametrische instrumentele-variabelenschatter, de 'Local Instrumental Variable Estimator', LIV', waarmee MTE rechtstreeks kan worden geschat op voorwaarde dat de modelparameters geïdentificeerd zijn. Wanneer dit laatste niet het geval is, kan hun methode gebruikt worden om grenzen af te bakenen waarbinnen de parameters zich moeten bevinden.

Aan de hand van een Monte-Carlosimulatie tonen Savin en Würzt in het tweede hoofdstuk aan dat kritieke waarden gebaseerd op 'bootstrap'-methoden een betere benadering geven van de werkelijke kritieke waarden van Type 1 dan de gebruikelijke asymptotische benadering van de eerste orde, in het geval van samengestelde nulhypothese (en 'kleine' steekproeven). Zij illustreren dit voor twee courante 'limited dependent variable'-modellen, namelijk het binaire probit-model en het 'censored normal' lineaire regressiemodel.

In het derde hoofdstuk vergelijkt Lee diverse methoden voor het schatten van discrete-meerkeuzemodellen met steekproefselectie. De schattingsmethoden maken gebruik van simulatietechnieken, waardoor ze geschikt zijn om minder restrictieve modellen te schatten.

Ryu bespreekt een methode om rekening te houden met 'verarming'

van panelgegevens. Om de 'attrition bias', die wordt gemodelleerd door middel van niet-geobserveerde heterogeniteit tussen de panelsubjecten, te schatten, maakt de auteur gebruik van gegroepeerde duurtijdmodellen.

In het vijfde hoofdstuk behandelt Goto semi-parametrische 'Maximum Likelihood'-methoden om links-afgekapte duurtijdmodellen te schatten. Hij veralgemeent de methode van Amemiya, door de restrictie te laten vallen dat de verdeling van de starttijden bekend is. Powel introduceert een tweestaps semi-parametrische schattingsprocedure voor het schatten van afgekapte selectiemodellen, waarbij gebruik wordt gemaakt van de veronderstelling dat de conditionele verdeling van de storingstermen enkel afhangt van enkelvoudige indexrestricties (één enkele lineaire combinatie) van de conditionerende variabelen.

Nishiyama en Robinson leiden een semi-parametrische schatter af voor het schatten (op een schaalfactor na) van modellen met 'single index', gebaseerd op een Edgeworth-expansie voor de gemiddelde afgeleide schatter.

Manski geeft een overzicht van de belangrijkste resultaten in verband met de identificatie en schatting van responskansen (en de ermee samenhangende relatieve en toewijsbare risico's) in de klasse van de binaire modellen. Hij leidt vervolgens grenzen af voor deze grootheden in het geval dat de onderzoeker slechts beschikt over waarnemingen uit één responsstratum.

In het negende hoofdstuk toont McFadden aan dat lineaire regressie-modellen met variabelenselectie

(waarbij de selectie van de exogene variabelen wordt bepaald door het maximaliseren van hun simultane significantie), asymptotisch equivalent zijn met de niet-lineaire schatting van het gehele model. De niet-lineaire methode is echter weinig aantrekkelijk door haar rekenintensieve karakter. Het nadeel van de lineaire variabelenselectiemethode is echter dat de geschatte standaardafwijkingen van de coëfficiënten onderschat worden, omdat ze geen rekening houden met de variantie die wordt geïntroduceerd door de variabelenselectie. De auteur geeft praktische consistente schatters om dit probleem op te lossen.

MaCurdy toont in hoofdstuk 10 aan dat informatie over de hogere momenten van de residuen gebruikt kan worden om de efficiëntie van schattingen van (stelsels van) regressievergelijkingen te verbeteren. Uit een Monte-Carlostudie blijkt dat de methode aanzienlijk efficiënter kan zijn dan gewone of tweestaps kleinste kwadraten.

Anderson en You tonen aan dat de existentie van het tweede moment van een stationair stochastisch proces voldoende is om te bewijzen dat er zwakke convergentie optreedt van de gestandaardiseerde steekproef spectrale verdelingsfunctie. Lütkepohl, Müller en Saikkonen veralgemenen de diverse methoden voor het schatten van modellen met een (bekend) breekpunt, met speciale aandacht voor het testen van 'unit roots' in dergelijke context. Hun benadering maakt het mogelijk de structuurbreuk te modelleren als component van het stationaire deel van het datagenererend proces, en garandeert geleidelijke transitie tussen de regimes, zowel onder de

nulhypothese van een 'unit root' als onder het stationaire alternatief. In het dertiende hoofdstuk stellen Morimune en Nakagawa een algemeen model voor waarmee diverse varianten van modellen met verscheidene structurele breekpunten getest kunnen worden op 'unit roots'. De auteurs vergelijken de tests van Dickey-Fuller en van Perron, en concluderen dat de eerste een groter onderscheidingsvermogen heeft bij kleine steekproeven. Kunitomo en Sato analyseren de eigenschappen van 'simultaneous switching' autoregressieve modellen, die gebruikt kunnen worden om tijdreeksen te modelleren die asymmetrisch gedrag vertonen in op- en neergaande fases. De auteurs benadrukken het verschil tussen de structurele en de gereduceerde vorm van dergelijke modellen, en bespreken methoden om ze te schatten. In het voorlaatste hoofdstuk introduceert Lancaster een likelihood-gebaseerde schatter voor duurtijdmodellen waarin de duurtijd (bijv. van een periode van werkloosheid) van het individu afhankelijk is van

de duurtijd van vorige perioden. De methode om dergelijke 'scarring'-modellen te schatten is gebaseerd op een orthogonale reparаметrisering van de individuele 'fixed effects', en kan gebruikt worden zodra men beschikt over twee opeenvolgende (volledige) duurtijden per individu in de steekproef.

Yhee, Nugent en Hsiao, ten slotte, gebruiken een afgekapt 'switching regression model' om het exportgedrag van KMO's te verklaren. Dit model is bijzonder geschikt om het effect te meten van verschillende soorten beperkingen (met name van technologische en marketingcapaciteiten) van de bedrijven op hun exportprestaties. Uit de empirische analyse van Koreaanse bedrijfsgegevens concluderen de auteurs dat technologische beperkingen de belangrijkste zijn bij niet-exporterende bedrijven, terwijl beperkingen op het gebied van internationale marketingcapaciteit de prestaties van exporterende bedrijven belemmeren.

Peter Willemé

Ontwikkelingseconomie

The Institutional Economics of Foreign Aid

Bertin Martens, Uwe Mummert, Peter Murrell en Paul Seabright, *The Institutional Economics of Foreign Aid*
Cambridge, Cambridge University Press, 2002, x + 201 blz. - Prijs: 40 GBP (hardcover)
ISBN 0-521-80818-9

Rond de ontwikkelingshulp bestaat er een kluwen van bilaterale en mul-

tilaterale organisaties, niet-gouvernementele organisaties (NGO's) en privé-consultants. Dat geld van de belastingbetaler in het Noorden niet rechtstreeks kan worden doorgestort naar de armen in het Zuiden, is wellicht onvermijdelijk; dat er zoveel tussenstappen nodig zijn als nu het geval is, is minder evident. De auteurs van dit originele boek zijn grondig vertrouwd met de wereld van de ontwikkelingshulp,

als experts en evaluatoren. Ze zijn ook stuk voor stuk goed geschoolde economen, en de uitdaging die ze in dit boek aangaan is de inzichten van de moderne institutionele economie toe te passen op de ontwikkelingshulp: beter doorgronden waarom donors het zo ingewikkeld maken en nagaan welke institutionele regelingen meer kans op slagen hebben dan andere. Het resultaat is een elegant maar ook wat onbevredigend boek.

Het hele boek draait rond de zogenaamde 'principal-agent'-theorie. Een vertrouwde toepassing in de ontwikkelingshulp is de relatie tussen multilaterale financiële instellingen zoals Wereldbank en IMF enerzijds, en de ontvangende landen anderzijds. De landen krijgen hulp uit Washington, maar hebben hun eigen politieke en andere agenda's, die niet altijd overeenstemmen met die van de Bretton-Woodsinstellingen. Het opleggen van structurele aanpassingsprogramma's is een illustratie van een bindend contract dat door de 'principal' (IMF, Wereldbank) wordt opgelegd aan de 'agent' (de regering van het ontvangende land), en dat ervoor moet zorgen dat de gelden effectief gebruikt worden om ontwikkelingsgerichte hervormingen door te voeren. Dat IMF en Wereldbank zich daarbij al eens vergissen, is wel bekend, maar de meeste waarnemers zullen het ermee eens zijn dat conditionaliteiten nodig zijn, omdat de regeringen van de ontvangende landen dikwijls een beleid voeren dat inefficiënt, corrupt en niet armoedebestrijdend is. De 'principal-agent'-theorie toont goed aan waarom die complexe conditionaliteiten onvermijdelijk zijn, en waarom ze ook ten dele mislukken.

In dit boek wordt een poging ondernomen om deze theorie toe te passen op andere, minder voor de hand liggende onderdelen van de ontwikkelingshulp, bijvoorbeeld de relaties tussen verschillende uitvoeringsniveaus binnen eenzelfde donororganisatie, of tussen de bilaterale donors en de multilaterale organisatie die ze gezamenlijk besturen, of tussen een publieke donor en een privé-bedrijf of een NGO die voor de uitvoering van een programma instaan. Het resultaat wordt voorgeschied in zes hoofdstukken, telkens geschreven door een van de co-auteurs van het boek. Het stramien van elk hoofdstuk is hetzelfde: een beschrijving van een of andere 'principal-agent'-relatie tussen opdrachtgevers en uitvoerders in de ontwikkelingshulp, een wiskundige modellering, en een intuïtieve toetsing van de theoretische resultaten aan de hand van concrete praktijkvoorbeelden. De theoretische analyses zijn elegant en goed verwoord, en ze tonen aan dat de 'principal-agent'-theorie heel wat problemen van de ontwikkelingshulp kan uitleggen en in een nieuw daglicht stellen. Het boek is echter ook onbevredigend. Er worden weinig inzichten aangegeeft die niet zonder de soms ingewikkelde omweg van de theorie konden worden bekomen. Deze recensent heeft alvast niets nieuws geleerd uit het boek. Er wordt ook niets bewezen. Zoals de auteurs zelf ruitelijk toegeven, is er geen enkele poging om de theorie empirisch te toetsen. Dat zou volgens hen massale gegevensverzameling noodzakelijk maken. Hier maken de auteurs er zich wat gemakkelijk van af. De 'principal-agent'-theorie maakt een aantal voorspellingen, die gecontrasteerd

kunnen worden met die van andere theorieën, en daarvoor zijn er wel degelijk gegevens beschikbaar. Ten slotte is de behandeling van de actoren erg ongelijk. Multilaterale organisaties bijvoorbeeld worden genuanceerd behandeld. NGO's daarentegen worden in een veel te rooskleurig daglicht geplaatst, en worden ten onrechte vooral gezien als uitvoerders van een door de donor uitgestippeld beleid, voorbijgaand

aan het feit dat in de meeste financieringssytemen de NGO's het recht op initiatief hebben en dus hun eigen programma's en projecten uitschrijven. Alles samen een boeiend boek voor specialisten in de ontwikkelingshulp, of voor geïnteresseerden in de institutionele economie.

Robrecht Renard

Personeelsbeleid

De waarde van tevreden medewerkers

Sjoerd Boomsma, De waarde van tevreden medewerkers: meten en verbeteren van personeelstevredenheid
Alphen aan den Rijn, Kluwer, 2001, 181 blz.
- Prijs: 23,85 EUR
ISBN 90-1407672-x

Medewerkerstevredenheid staat hoog op de agenda van het personeelsbeleid. Dit uit zich onder meer in een brede stroom publicaties, die elkaar sterk overlappen. Met dit boek is het niet anders. Het bevat de geijkte thema's: het belang van personeelstevredenheid, de opzet van een onderzoek of enquête en de inkadering in een veranderingsproces. Wie enigszins vertrouwd is met het terrein, komt hier derhalve veel *déjà vu's* tegen. Toch levert het besproken werk een eigen, specifieke bijdrage tot de literatuur. Het bouwt met name op het INK-model, een Nederlandse versie van het alom gevierde EFQM-model. INK

verwijst naar het Instituut Nederlandse Kwaliteit.

Het eerste deel plaatst de medewerkerstevredenheid in het kwaliteitsdenken. Kort - en daardoor vrij oppervlakkig - komen een reeks thema's aan bod, zoals o.m. competentie management, de rol van medewerkers in business excellence, tevredenheid en waardering, motivatie en de relatie tussen klant- en medewerkersvredening. In het tweede deel komt het medewerkeronderzoek aan bod. De grootste aandacht gaat daarbij naar het opzetten van een enquête. Ook andere vormen van onderzoek, zoals kerngetallen, functioneringsgesprekken of exit interviews passeren de revue, zij het heel beperkt. Observatie- en interviewtechnieken komen niet ter sprake.

Ten slotte legt het derde deel de band tussen het onderzoek en het verander- of verbetermanagement. Zeer verdienstelijk hier is de verwijzing naar MeTeO-base, de landelijke database die de mogelijkheid biedt

om de resultaten van het eigen onderzoek te toetsen aan resultaten van anderen. Deze benchmarking past geheel in het voor het EFQM-model zo belangrijke streven naar business excellence door permanent leren en verbeteren.

Deze publicatie is in eerste instantie interessant als uitdieping van een van de resultaatgebieden uit het

EFQM-of INK-model, met name de waardering door het personeel, meestal benoemd als personeelstevredenheid. Organisaties die dit model hanteren of willen implementeren, zijn de meest geëigende doelgroep van het werk.

Luc Derijcke